

Vasutasok, gyári és ipari alkalmazottak és munkások hetilapja.

MEGJELENIK VASÁRNAPONKINT.

Előfizetési díj:
Helyben és vidéken postaküldéssel . . . 12 frt.
Az előfizető az előfizetés első évében balesetre, a további években pedig úgy ő, mint felesége halál-
esetre és ugyancsak az előfizető betegség esetére
biztosítva van.

Felelős szerkesztő:
benedekfalvi dr. LUBY GYULA,
köz- és váltó-üggyvéd,
a m. kir. államvasutak titkára.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII. ker., József-körút 28. sz.

A „Kitartás“ programja.

A „Kitartás“ tulajdonképeni célja egy nagy, hatalmas szövetkezet létrehozása.

Mit nyújt állandóan a „Kitartás“?

Az első évben

kap minden tag s illetve örököse általunk a Nemzeti baleset és munkásbiztosító részvénytársaság-tól:

2000 koronát, ha baleset következtében meghal vagy teljesen munkaképtelenné válik.

2000 korona erejéig kap öt baleset folytán ért részleges munkaképtelenségért is kártérítést. Tehát kártérítést kap minden apró balesetért. Ha kezét elveszti, 1200 koronát, ugyanennyit, ha szemét elveszti stb. stb.

A második évben

fizet a szövetkezet:

1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 500 koronát,

2) ha a tag felesége **bármilyen halállal** elhal, a tagnak 300 koronát,

3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

A harmadik évben

fizet a szövetkezet:

1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 1000 koronát,

2) ha a tag felesége elhal **bármilyen halállal**, a tagnak 300 koronát,

3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

A negyedik évben

fizet a szövetkezet:

1) ha a tag **bármilyen halállal** elhal, az örökösnek 2000 koronát,

2) ha a tag felesége **bármilyen halállal** elhal, a tagnak 500 koronát,

3) ha a tag 4 héten túl beteg, a tagnak hetenkint 10 korona betegsegélyt.

Ezekén kívül adja a szövetkezet az elől ismertetett módon a munkaképtelenségi esetekre vonatkozó segélyt.

Mit fizet minden egyes tag?

Minden egyes tag fizet évente 12 forintot, vagyis egy forintot havonta.

A tagnak a szövetkezeti igényei az első részlet beérkezésétől kezdve számíthatnak.

Ezenkívül fizet minden egyes tag a szövetkezeti tagok közt előfordult halálozási esetekben szükség szerint 1—10 krajczárt.

10,000 tagra — kik 24—50 év közötti koruak — első halálozási arányt a legszigorúbb statisztika átlag évente 85-ben állapítja meg, tehát ezen a címen minden egyes tag 8 forint 50 krt fizet. Tehát együtt fizet a tag 20 forint 50 krajczárt a második évtől kezdve, mikor már **bármilyen halál** esetére kap segélyt és 12 forintot az első évre, a mikor csak baleseti segélyt kap.

Ez az illeték a nyújtott előnyökhöz képest elenyésző, annál is inkább, mert a befizetett összegből évente 10 koronát a tagnak tesziünk félre szövetkezeti részjegyére, mely az ő tulajdonát képezi.

A „Kitartás“ négy évig minden egyes évben 10—10 koronát tesz félre, úgy hogy négy év múlva, ha csak 10 ezer tagja is van, már

400,000 korona alaptőkét, tehát majdnem egy fél millió koronát tett félre. Ennek a nagy és folyton nagyobb összegnek kamatait a munkaképtelenné vált tagok segélyezésére fordítjuk, úgy hogy már a második évben is több munkaképtelen vagy más okból segélyre szoruló tagot segélyezhetünk, de a negyedik esztendőől kezdve legkevesebb 20—25 tagnak adhat a „Kitartás“ mint kölcsönösen biztosító szövetkezet évente 1000—1000 korona segélyt.

Ha valaki indokolt esetben (pld. állás vagy munka nélkül van) a díjfizetéseket egy éven belül nem teljesítheti, ám ezt igazolva, tagsági jogainak fentartását kéri, ha az elmaradt részleteket utánpótolja, régi jogaiba lép vissza. Természetes azonban, hogy arra az időre, míg díjfizetéseket nem teljesít, jogai szünetelnek.

Hogyan történik a belépés?

A belépés a 12 forintos évi díj első egy forintos részletének beküldése által történik. Nagy súlyt kell helyezni ennek az első részletnek a minél gyorsabb beküldésére. A balesetbiztosítás az első részlet beérkezése után 48 órával veszi kezdetét, míg a bármilyen halál esetére megállapított igény ugyancsak az első részlet beérkezésétől számított egy naptári év elmultával kezdődik.

Nagyon sokat mulaszt tehát, ki az első részlet beküldésével késedelmeskedik.

Az első részlet beküldése postautalványon történik, melyre a tag, ki gyűjtő-iveinket alá nem írta, pontos címét, foglalkozását, korát és nős vagy nőtlen állapotát kell hogy kitüntesse. A további egy forintos részletek beküldése czéljából

ból „Befizetési lapokat“ küldünk a tagoknak, melyekkel a pénz föladása ingyen eszközölhető.

Hány éves korig léphet be valaki tagnak?

Június 15-ikéig 50 éves korig belépők teljes összegében kapják a kitiüntetett biztosítási összegeket, június 15-ike után csak 45 éves korig belépők részesülnek a teljes biztosításban. 50, illetve 45 éven túl 60 éves korig csak a biztosított összeg felét kapja a belépő. 60 éven túl csak a baleset ellen lehet biztosítani s épen ezért az, ki 60 éven túl lép be, csak 7 forintot fizet egy egész évre s más fizetéseket nem teljesít.

Ki lehet a „Kitartás“-nak tagja?

Bárki, akár férfi, akár nő és pedig foglalkozására való tekintet nélkül. Nyugdíjazott egyén is lehet tag. Tehát mindenki beléphet a „Kitartás“ tagjai közé. A nők belépés esetén ugyanazokat a kedvezményeket kapják, a mit a férfiak.

Felkérjük tagjainkat, hogy a nagy számban érdeklődőket fölvilágosítsák, hogy a „Kitartás“-nak privát ember is lehet tagja.

Mi az alapja a „Kitartás“-nak?

A tagok által történt befizetések. Magától értetődőleg, minthogy mi azokat a vállalatokat és illetve intézményeket, melyeknek tagjaink alkalmazottai, felmentjük minden az általunk elvállalt kockázatokért való felelősség alól, mindazokat a részesedésre is fel fogjuk hívni. Így fordulunk az államhoz is, melynek egyesüléseink által szinte könnyítünk föladatán. Ám ezek csak a szövetkezeti terhek csökkentésére s illetve a szövetkezet által nyújtott előnyök

Elhangzott az . . .

*Elhangzott az estharangnak,
Imát mondó bús szava;
Szép csendesen, elbájolón,
Leszállt az éj fátyola.*

*A csillagok százezrei
Ragyognak fõnn az égen;
Öket nézve, elmerengve,
Rád gondolok kedvesem.*

*Az éjjeli csendességben,
Rólad ébren álmodom;
Azt képzelve: piros ajkad,
Csókot csattant ajkamon!*

*Azt képzelve; hókebledre,
Lehajtottam fejemet:
Piczi, puha kis kacsóid,
Simogatják fürtimet.*

*Ámde ez csak mind képzelet,
Mit a való nem adhat;
Ezt is elrabolja tőlem:
A közelgő virradat.*

*Eltűnt, eltűnt az éjszaka,
Sűrű sötét fátyola —
Felébresztett álmaimból,
A valónak sugara!*

Bittó Károly.

Fokról-fokra.

Delet harangoztak.

Kónya János abbahagyta a munkát. Rudat fogott, néhány körtét vert le a fáról, összenyalábolta s bement a lakásba.

Kivette szájából a pipát, feltette a mestergerendára s leült az asztalhoz. Már az asztalon párolgott az étel. Jól megfőzte Trézsi asszony, a szerető feleség, arról meg Jutka, az egyetlen leány gondoskodik, hogy helyén legyen kenyér meg kés. Igen, egyetlen lány, a szülők szemefénye.

Szerény az ebéd, pedig úgy mondják a falubeliek, hogy Kónyáék jómódúak. Hisz igaz is az.

fokozására fognak szolgálni, de magát a kitüntetett biztosítást a szövetkezeti tagok felsorolt részesedése már magában fedezi.

Eddig már 2000-nél többen csatlakoztak hozzánk. A ki jövőbe látó, a ki családját és hozzátartozóit szereti, a ki nem könnyelmű, nem fog késni belépni s ez által szövetkezetünk minél gyorsabb megalakulását elősegítve, saját és hozzátartozóinak jövőjét is megalapítani.

Ki a feltételeket figyelmesen átolvasta, átértette, belátja, hogy egy hónapi, de sőt egy napi késés is milyen beláthatatlan következményeket rejt magában.

A „Kitartás“ vezetősége.

A munka-idő törvényes rendezése a különböző államokban.

Mindenki tudja, hogy a szociálisták törekvéseinek különböző mozzanatain, mint vörös fonál húzódik végig, többek között a nyolcz órai munka-idő követelése is.

Talán ez a kívánság a legméltányosabb valamennyi között, és ez lenne legbiztosabban keresztülvihető, leszámítva azokat a foglalkozási ágakat, a melyek természetüknél fogva egyfolytában huzamosabb munkaidőt igényelnek, de a mely foglalkozásoknál aztán a munkás megfelelően hosszabb pihenési idő felett is rendelkezik.

A különböző államok szociális fejlődésük arányában mindnyájan tekintettel voltak a munkások munkaidejének méltányos korlátozására s törvénybe iktatott megszorítások alá vetették a munkaadókat, céheket és gyárakat.

Így Magyarországon az 1884: XII. t.-czikk 117. §-a szerint az összes gyári munkásoknak munkaközben úgy délelőtt, mint délután félórai,

délben pedig egy órai szünet engedendő. Azon gyárakban, a melyekben a munka éjjel-nappal foly, a gyáros az éjjeli munkára alkalmazottak kellő felváltásáról köteles gondoskodni.

A nappali munkát reggeli öt óra előtt kezdeni és esteli kilencz órán túl kiterjeszteni nem szabad.

Az 1893. évi szeptember hó 12-én 63.761. sz. a. kiadott ministeri rendelet az egyes gyárakban kivételesen megengedi, hogy oly délelőtti és délutáni munkaszüneteket, a melyekben az összes munkások egy időben szüneteljenek, ne rendszeresítsenek, feltéve, hogy a munkásoknak megfelelő idő marad a pihenésre vagy étkezésre.

Az 1896. évi január hó 11-én 82.118. szám alatt kiadott rendelet megengedi, hogy olyan gyárakban, a melyeknél a napi munkaidő, az egy órai pihenőt nem számítva, tíz óránál tovább nem terjed, a délelőtti és délutáni fél-fél órai munkaszünet megadottnak tekintessék.

Tíz óránál hosszabb munka esetén azonban a félórai munkaszünet rendszeresítendő.

Angliában 1895-ben a XVIII. t.-czikk szabályozta a munkások munkaidejét. E szerint a felnőttek munkaidejének szabályozására csak az egészségre veszélyes üzemmel bíró gyáraknál avatkozhatik be a törvényhozás. De ez a szándéka is 40 nappal a szabályozás életbelépte előtt a parlament mind a két házában előre bejelentendő.

Ennek alapján szabályozták az ólomfehér- és rézöntő-gyárak munkaidejét.

Az 1893-iki törvény felhatalmazza a *board of trade*-t, hogy az alkalmazottak részéről hozzá érkezett panaszokat megvizsgálhassa s ha esetleg új szolgálati szabályzat életbeléptetését látná szükségesnek, ez irányban azonnal intézkedhessék.

1894-ben kötelezővé tették az angol fegyvergyárakban a 8 órai munkaidőt. Ugyanennyi a postai szolgálatok munkaideje is.

De hát már a legegyszerűbb nép is tudja, hogy a lánynak, ha férjhez megy, valamit vinni kell a házhoz. Hiába, ez ma már regula.

A lánynak is adni kell, az öregségre is kell gondolni, így aztán nem árt óvatosnak, takarékosnak lenni.

Nem is vesztegelt soká János gazda az asztalnál. Hamarosan felkelt, czuppanós csókot nyomott a pozsgás, élénk asszony ajkára, azután útnak indult. Az asszony kikisérte.

— Ki jössz-e Trézsi lelkem elibém a luczernásba?

— Má hogyne mennék, persze, hogy megyek. Mikor hagy föl a munkával?

— Hát fölszántom a magam részét, azután a pap kukoriczásából egy fordulót, de estéli harangszóra kész leszek.

Még egy csókeczuppanás, aztán János gazda elindult. Mentében még háromszor is visszanezgett. Trézsi asszony sem ment el a küszöbről, míg férje el nem tűnt a kerülnél . . .

Jutka hátul nézte az egészet. Elgondolkozott. Vajjon így lesz-e az ő Pető Jóskájával is? . . . Ilyen boldogság vár-e ő rá is?

* * *

Csúnya téli idő van kint. A hó majd hogy betemeti a falu minden házát. A füttyülő szél csak úgy rázza az ablakokat. Már harmadszor hoz fát János gazda, de csak nem akar a búbos melegíteni.

Trézsi néni háttal támaszkodott a búboshoz s úgy morzsolta a kukoriczát a pónyusba.

Az ajtó előtt megállt valaki. Hosszan törülgette a lábát, s nagyokat köhécselt, hogy meghallják. A kilincshez nem nyúlt volna, míg nem szólították:

— Gyere be Jutka.

Csakugyan az volt. Megérezte az anyja szive még az ajtón által is. Jutka bejött, köszönt, aztán leült anyja mellé. Nevetni próbált, de ez sehogy sem ment. Trézsi néni, ránézett lányára:

— Tán megint megvert az urad!?

Jutka erőltetve mosolygott, de könnyes lett a szeme. Lehajtotta fejét s bizonytalan hangon mondta:

— Nem vert meg.

János gazda nem szólt közbe, de annál jobban harapdálta pipaszárát. Biztos volt, hogy bizony megint megverte Jutkát az ura. Pénzért küldötte most is biztosan haza.

Ausztriában csak a gyári munkásokra nézve állapít meg az osztrák ipartörvény normális munkaidőt. Ez azonban nem alkalmazható az *állandó* üzemmél bíró gyárakra nézve, a melynek például a kohók, földmunkák, vegyi gyárak, cukor-, sör-, szeszgyárak stb. Ezeknél a munka naponta 12 órát tarthat, sőt a vasárnapi munka is engedélyezve van. Az üveghutákban a csoportok munkája 12 órai, oly módon, hogy hét nap alatt csak 84 óráig tarthat.

Lényegesek az osztrák ipartörvény kivételes intézkedései, a melyek különösen elemi csapások, üzleti zavarok idején vehetők igénybe. Ilyenkor havonként 3 napot, egy-két óra munkatöbbletet engedélyezhet az elsőfokú iparhatóság, de csak évenként egyszer. A politikai hatóság 12 hétre adhat engedélyt, a mely intézkedés a tartományi hivatalos lapban közzéteendő.

A bányászatnál a munkások 12 órai csoportmunkát végezhetnek, a mely időtartamhoz a bányába menetel s a napfényre jövetel ideje is beszámítandó.

Francziaországban az 1848. évi szeptember 9-iki törvény szabályozza a gyártelepek munkaidjét. A munkaidő naponta 12 óra lehet, mindazonáltal rendkívüli esetekben különös kivételeket állapítottak meg. Így például a kormány megrendelése számára készülő munkálatoknál, valamint a honvédelem érdekében a munkaidő meghosszabbítható.

Az iparfelügyelők kötelesek mindenütt gondoskodni a 12 órai munkaidő betartásáról, de ugyancsak ők kivételeket is engedélyezhetnek, ha például valamely cikkben a divat nagyobb produktiót igényel, mint rendes körülmények között.

A vasutnál alkalmazásban levő fűtők és vonatvezetők tényleges napi munkája tíz óránál tovább nem tarthat és 24 óra alatt legalább tíz félbeszakítás nélküli óra engedélyezendő nekik pihenésre.

Németországban az 1891. június 1-én kiadott

ipartörvény elrendeli, hogy a birodalmi tanács külön rendeletet adhat ki a munkaidő túlságos hosszúsága ellen, különösen olyan iparágaknál, a melyek a munkások egészségére káros hatásúak. Ennek alapján szabályozták 1896-ban a pék- és cukrász-ipart és 1898-ban az ónvegyületekből létesített elektromos akkumulátorokat készítő ipartelepek munkaidjét. A tükkgyárak szárítói-ban októbertől áprilisig 8, májustól szeptemberig 6 órai munkaidő van rendszeresítve. A kőszénbánya munkásai a bemenetel és kijövetel beszámításával legfeljebb kilencz óráig dolgozhatnak.

Norvégiában az 1892-iki ipartörvény értelmében az egyes gyárak munkaidjét királyi rendelet állapítja meg. A pékiparnál az étkezési és pihenő idő beszámításával a napi munka legfeljebb 12 óra hosszúra tarthat.

Oroszországban már 1785-ben törvényileg szabályozták a munkások munkaidjét. E szerint a napi munka legfeljebb 10 óra hosszúra terjedhet. A gyárakra, bányákra, kohókra, arany- és platinatelepekre, vasuti műhelyekre, továbbá a csár és a kincstár tulajdonát képező gyári vállalatokra nézve terjed ki ez a törvény, míg a hadügyi és tengerészeti miniszterium üzemait külön törvény szabályozza.

Ez ipartelepeknél a munkaidő legfeljebb 11¹/₂ óra, szombaton s az ünnepeket megelőző napokon csak 10 óráig terjedhet. Az éjjeli munkát esti 9 órától reggeli 5-ig számítják. Ünnepi napok megállapították január 1. és 6., márczius 25., augusztus 6., 15., szeptember 8., december 15., 16.

Svájc 1877-ben szabályozta a munkástörvényt. Olyan gyárakban, a hol egyszerre és rendszeren több munkás talál foglalkozást lakásán kívül; a rendes napi munka nem lehet több 11 óránál, szombaton és ünnepnapok előtt pedig 10 óránál. Kivételes engedélyeket azonban a kanton kormányza adhat. Munkaközben ebédre 1 óra engedélyezendő és pedig a dolgozó helyiségeken kívül, külön e célra berendezett és télen fűtött helyi-

Gondolatokba mélyedve ültek egymás mellett. Egyik sem mondott egy árva kukkot sem. Végre János gazda szólt:

— Már az igaz. Ebül vagyunk a gazdasággal. A kis gabonát tavaly is, idén is elverte a jég. A burgonyánk is elfagyott, még a malacz sem eszi meg. Aztán te meg férjhel mentél, ahhoz a . . . a léhűtőhöz. A mint, hogy igaz is!

— Ne bántsa Jóskát édes apám. Nem rossz a. Csak munkája nem akad. Semmiből nem élhet meg az ember.

Többet nem tudott Jutka mondani. Sírásra fakadt. János gazda hozzá ment, megsímogatta haját s résztvevő hangon mondá:

— Ne ríjj már Jutka! 'Esz, nem mondom én, hogy rossz az urad. A mint, hogy igaz is. Csak hát könnyüelmű. Erős a karja, egészséges a teste, akadna neki munka. De nem keres. Lusta az akasztófára való! A mint, hogy igaz is.

Jutka még jobban sírt, mondott is valamit, de nem értették.

— Ehon ni! Most meg rí a semmiért! . . . Ne ríjj má nő! Hát jól van, szorgalmas az urad, csak nem dolgozik. A mint, hogy igaz is.

— Ne kínozza már kelmed — szólt közbe Trézsi néni. — Elég baja van szegénynek. Inkább

adjunk neki egy pár garast, had élhessenek ebben a kutya hidegben.

Jutka még mindig sírt.

János gazda felkelt a ládafiáról, morgott valamit, aztán felemelte a láda tetejét. Felhányta a ruhát s kihúzott egy hosszú szárú harisnyát. Lebontja róla az ócska zsineget, aztán belenyúl egész a válláig.

— Hallod-e anyjuk? Nincs itten, csak pár garas. Hova tetted a többit?

Trézsi néni úgy tesz, mintha nem hallaná:

— Juczikám, hagyj föl már a sírással. Úgy se használ az semmit. Jó az Isten, majd meg segít! Csak kijöjjünk ebből a csúf télből, akad még munka is, pénz is. Nem lesz csak mindig rossz termés!

János gazda tovább kotorászgat a harisnyában. Kifordítja, visszafordítja. Nem szól egy szót sem. Csak észre veszi az anyjuk?

— No mit tánczol kigyelmed? Nincs pénz. Lassan elfogyott. Jucziéknak adtam. Csak nem hagyom, hogy agyon üsse az ura pár garasért!

János gazda földhöz vágta a harisnyát, oda-szórta az ötven krajczárt lánya ölibe, aztán szemére húzta a sapkáját.

ségben, a mely e czélra díjmentesen engedendőt át a munkásoknak.

A szövetségi tanács 1893-ban hozott határozata a következő iparágakat jelölte ki olyanokul, a melyekben éjjeli munka engedélyezhető: bőrgyár, pékipar, tejipar, szeszgyár, üveggyár, papir-, faanyaggyár, stb. Az éjjeli munkaidő nem haladhatja meg a 11 óra hosszát, és az ilyen üzemű gyáraknál alkalmazott munkásoknak legalább minden második vasárnapjuk szabad kell, hogy legyen. Egyetlen esetre kiterjedő éjjeli munkák engedélyezésére csak a kanton kormánya adhat beleegyezést.

A szállító üzletek munkaidejét, a minő a vasut és posta, külön törvények szabályozzák, a melyeknél a napi munka nem haladhatja meg a 12 órát. A gépeknél és vonatoknál alkalmazottaknak legalább 10, másoknak 9, a pályaudvarokon levőknek legalább 8 órai félbeszakítás nélküli pihenő adandó. Ezenkívül a vasuti alkalmazottaknak évente 52 szabad nap jár ki, a melyből legalább 17-nek vasárnapra kell esni.

Az *északamerikai Egyesült-Államok* kormánya 1868-ban szabályozta a munkások munkaidejére vonatkozó törvényeket. E törvények értelmében a napi munkaidő csak 8 óra lehet s ezért egy elnöki rendelet értelmében bérükből mi sem vonható le. Az 1892-ben kiadott törvény megállapítja, hogy a kormány tisztviselői és alkalmazottai, ha ez ellen vétenek, minden esetben 1000 dollárig terjedhető pénzbírságra, vagy 6 hónapig terjedhető elzárásra ítéltetők.

Kaliforniában a munkaidő 8, vasutaknál 12 óra.

Floridában 10 óra a törvényes munkaidő.

Georgiában 11, *Idaho* államban 8, *Maine*ben 10 óra a törvényes munkaidő.

Marylandban 12 óránál nem szabad naponta tovább foglalkoztatni a vasutasokat. A bányákban ellenben 10 óra a munkaidő.

New-Yorkban a munkások munkaideje na-

ponta 8 óra. Óratöbbletet külön fizetés mellett szabad dolgozni. A gyárakban a déli étkezésre legalább 45 percet kell engedni. A vasutaknál 12 óra alatt 10 órai munka, a szükséges pihenővel napi munkának tekintendő.

Ezenkívül még *Ohio*ban, Pennsylvaniában, *Wiscontus* és *Wyoming* államokban van 8 órai munkaidő rendszeresítve, míg *Rhode-Islandban* 10, *Texasban* 9 óra a munkások törvényes munkaideje.

Viktoria állam törvényei szerint oly gyárakban és műhelyekben, a hol legalább egy kínai dolgozik, senki sem dolgozhatik reggel fél nyolcz óra előtt és este 5 óra után. E tilalom áthágása esetén 10 font sterlingig büntethetők a munkaadók. Az üzleteket meghatározott időkből kell bezárni s az ez ellen vétők, minden alkalmazott után 2 font sterlingre büntethetők.

Uj-Zélandban a gyári munkásoknak étkezési idejükre büntetés terhe alatt pihenő adandó. Óratöbbletre a munkás csak két egymásra következő napon vállalkozhatik. De az óratöbblet csak 3 lehet s 1 évben 28 napon át tarthat.

A napi munka kereskedelmi- és pénzügyzetekben délután 5-kor végződik, azonban havonként 10 napon át 3 órával tovább tarthat. A szabad délután elesik, ha ugyanazon héten rendkívüli ünnep van.

A mint látjuk, minden valamennyire rendezett állam különös gondot fordít a munkaidők szabályozására, s amennyiben csak hatalmában áll, igyekszik megakadályozni a munkások egészségének túlságos veszélyeztetését s erejüknek módfelett való kihasználását.

Mindazonáltal sok helyütt van még tenni-való e téren s mindenesetre üdvös lenne, ha a szociális törekvések legalább annyi eredményt tudnának felmutatni, hogy az öt világrész összes államaiban egyforma méltányos időtartalomra redukálhatnák a nappali és éjjeli munkák óráinak számát.

Juczi még keservesebben kezdett sírni . . . . János gazda nézte, nézte, aztán még is csak engedett.

— Ne sírj no, Jutka! El mék a takarédba, adnak ott még nekem pénzt. Száz forintot adnak, ozt csak tíz forintot kell érte fizetnem. A mint hogy igaz is.

— No lám, lám! Kigyelmed tíz forintért hogy megkínosza ezt a szegény leányt? Má ez még se volt szép.

János gazda elment a pénzt megszerezni.

* * *

Tikkasztó melegen sütött a nap. Az országúton pihegve dolgoztak a kőtörők. Időnkint abba hagyták a munkát, hogy kipihenjék magukat. Csak az ötödik rakásnál dolgozott szüntelenül két munkás. Egy öreg asszony, meg egy öreg ember. Háttal álltak egymásnak. Lesütötték szemüket. A férfi szemébe húzta kalapját, az asszony kendőjét húzta arcába, hogy meg ne ismerje őket valami falubeli.

Delet harangoztak.

A munkások félrevonultak az árnyékba, hogy valamit falatozzanak. A két öreg tovább dolgozott,

még szaporábban. Akkor is dolgoztak, mikor am azok pihentek. Mikor aztán munkába állt megint a többi, a férfi megszólalt:

— Tán ennénk mi is valamit Trézsi?

Az asszony sokáig nem felelt, tovább aprózta a köveket. Csak nagysokára kérdezte:

— Mondott kigyelmed valamit?

— Igen, hogy talán ennénk valamit. A mint hogy igaz is.

— Jól van.

Az árok szélére ültek s a nélkül, hogy egymásra néztek volna, ki szedték a tarisznyából a kenyeret, meg a kovászos uborkát.

Az öreg keresztet vetett, bele harapott a kenyérbe. Az asszony is úgy tett. Egy pillanatra találkozott tekintetük. Nem találtak szót, a mivel beszédbe kezdjenek. Az asszony szemébe sűrűn gyűltek a könnyek. Minduntalan azt törülte.

Hamar készen volt az ebéd. Hiszen nem volt sem asztal, sem párolgó étel.

Visszarakták a maradék kenyeret a tarisznyába, azután serényen láttak megint a kővágáshoz . . .

(U.)

A népbiztosító és jótékony intézetek.

(Folytatás és vége.)

A jótékonyági egyesületeknél nehezebb feladattal állunk szemben, mert ezek annyi jót hirdetnek, hogy még a leginkább óvatost is zavarba hozhatják.

Ám itt meg a tények ábrándítottak és ábrándítanak ki bennünket.

A jótékonyági egyesületek nincsenek nyilvános számadásra kötelezve. Ez azt jelenti, hogy a bevételeivel és kiadásaival nyilvánosan elszámolni nem köteles.

Úgy keletkeznek legtöbb esetben ezek, hogy egy-egy vállalkozó egyén, ki jó és könnyű élethez szokott, elhatározza egy jótékonyági egyesület megalakítását. Összetoborozza akárhogy a megalakuláshoz szükséges tagokat, elkészíti az alapszabályokat, azokat jóváhagyatja és kész a jótékonyági egyesület. Most kezdődik a hajszá; útnak indul az ügynökök serege. Fűt-fát ígérnek, csak hogy tagokat, azaz nem is annyira tagokat, mint inkább beiratási díjakat szerezzenek. Hisz a beiratási díjak képezik az ügynöki jutalékot, ez pedig fődolgoz. Hol beiratási díj nincs, ott nincs felvétel sem.

Ámde tudnak ők szerények is lenni és megelégszenek, a hol többet elérni nem lehet, a beiratási díjösszeg felével is.

Az elengedés jól esik a beiratkozó félnek. Az ügynöknek pedig, ha nem csurog is, csöppen. Az ügynök is megél, az egyesület is tagokhoz jut, kikhez aztán minden héten pontosan beállít a beszédő, hogy a heti vagy havi járulékokat átvegye.

Míg így szerzik a tagokat és szedik a tagsági díjakat, addig az alapító úr, ki már időközben vezérigazgatóvá változott, megválasztatja az elnököt; az igazgatósági és felügyelő bizottsági tagokat; hiszen mindig akadnak hiú és feltűnni vágyó emberek, kiket még a bizalomnak ilyen beteges megnyilatkozása is lelkesít. S a névért, a hírért szívesen részt vesznek az alapítás költségeiben.

Ily módon megalakulva kezdik meg a dísztagok választását. Hisz a szegény emberektől beszédett pénzekből jut díszes és költséges díszoklevelekre is. Ki hinné, hogy ez is jövedelmező, de úgy van; a gazdag dísztag már csak ezért is áldoz a jótékony célra.

Vannak, kik e megtiszteltetést visszautasítják, de vannak ismét, kik azt elfogadják, még áldozatot is hoznak, abban a hitben, hogy igazán jót művelnek.

Mennyire másként áll a dolog! A befolyt pénzek szervezési, kezelési és tisztí fizetések címén elszámoltatnak és midőn arra kerül a dolog, hogy a tagok a nekik ígért és általuk jogosan követelt kedvezményekben részesüljenek, nincs már pénz.

Ilyenek az emberbaráti intézmények! Láttuk ezt az utolsó napokban. *Hét ilyen jótékonyági egyesület ellen* rendelték el a vizsgálatot és szüntették be működését a megejtett vizsgálat után. Természetesen a tagok által befizetett díjak kárba veszttek.

Ezek az egészségtelen alapra fektetett vállalatok születték a „Kitartást“, mely alkalmat nyújt mindenkinek, a legszegényebbnek is, hogy önön-

maga és hozzátartozói jövőjéről igazán gondoskodjon. Itt nincs mellékérdek, nincsenek fényesen berendezett irodák, busásan fizetett vezérigazgatók, titkárok és livrés ruhába bujtatott szolgák; itt emberbarátok és munkások vannak. Emberbarátok, kik egy magasztos, egy nagy cél elérésén együtt dolgoznak.

Előfizetőink figyelmébe.

Minthogy az életbiztosítási igényekre való jogosultság május hó elsejétől számítódik, felkérjük összes előfizetőinket, hogy a szétküldött „postai befizetési lapok“ (Cheque-k) egyikének felhasználásával az esedékes előfizetési összeg egy forintját késedelem nélkül postára adni sziveskedjenek, mert különben biztosítási igényük felfüggesztést és halasztást szenved, a mi, mint már több ízben kifejtettük, igen súlyos következményekkel járhat.

A párizsi szocziális múzeum.

Érdekes alapítványt tett Párisban egy lelkes francia, gróf Chambrun, a ki két milliónyi tőkével egy szocziális múzeum alapját vetette meg.

Eredetileg e múzeum hivatása az volt, hogy az 1889-iki világkiállításról visszamaradt szocziális érdekű tárgyak megőrző helye legyen, idővel azonban a Social Musée egyike lett a legelőkelőbb intézeteknek Párisban. Ekkor már tisztán szocziális kutatásokat és social-politikai tevékenységet fejtett ki az intézet.

Az intézetnek rendkívül gazdag szakkönyvtára van, azonkívül előkelő szakemberek állanak az élén, a kik rendkívüli és megbecsülhetetlen szolgálatot fejtenek a szocziális érdekekben.

A *Social Musée* nyolcz különféle szolgálatra van berendezve, a melyek közül első és legfontosabb a konzulátusokkal fennálló összeköttetésére vonatkozik.

Munkások, földművesek, munkaadók és mind, a kik szocziálreformok után érdeklődnek, kimerítő felvilágosítást kaphatnak az egyes munkásegyletek nyereségyrészesedési systemáiról, valamint a segítő pénztárak, munkásházak stb. alapításairól.

Egy másik osztály a mezőgazdasági munkások kérdéseivel foglalkozik s azoknak szakegyleteivel szoros összeköttetésben áll. A *Musée* részt vesz azonkívül a szocziál-politikai törvények előkészítésében, továbbá felolvasásokat és gyűléseket tart. Bizottságokat küld ki külföldi tanulmányutakra s évenként mintegy 25,000 franknyi értékben tűz ki pályadíjakat különböző szakmunkákra.

Legközelebb Hollandiában szándékoznak hasonló intézetet fölláítani, valamint a londoni gazdasági egyetem s a német kormány is alakít egy ehhez hasonló tudakozó intézetet.

Magyarországon három gazdasági természetű múzeum van: a kereskedelmi, a mezőgazdasági és a közlekedési. Szociális szempontokkal azonban mindkettőnek kevés súlya van, már csak azért sem, mert nálunk a munkás statisztikai kérdés sincs rendezve.

Amerikában már 30 év előtt létesült az első úgynevezett *Munkáshivatal* és azóta az Unió összes államaiban mintegy 29 munkás statisztikai hivatalt szerveztek.

Francia-, Spanyol-, Németországban, valamint Belgiumban szintén léteznek munkásstatisztikai hivatalok.

A legfőbb szempontok, a melyeket egy esetleges magyar munkásstatisztikai hivatal felállításánál tekintetbe kell venni, a következők:

Vonatkozzék-e a munkás-statisztika a földműves- és bányász-munkásokra is, vagy csak az iparos-munkásokra?

Továbbá, hogy mi legyen e hivatal célja? Foglalkozzék-e például a munkaidő, munkabér kérdésével, avagy egészségügyi tekintetből vizsgálat tárgyává tegye-e a munkások lakásviszonyait?

Figyelembe kellene még venni azt is, hogy a statisztikai adatok gyűjtése a közigazgatási hatóságok körébe tartozzék-e, vagy pedig amerikai módra, e célból külön egyének foglalkoztassanak?

A földműves-munkások kizárása e statisztikából, nálunk e működés értékét nagyon csökkentené, sőt Ausztriában, a hol kevesebb a földműves-munkás, is szükségesnek tartották azoknak, valamint a bányászoknak bevonását is.

Nálunk Magyarországon, különösen kezdetben, csakis külön közegek által esetről-esetre felveendő adatok alapján működhetne ez intézmény, mert a közigazgatási egyének az adatok gyűjtésére részint nehézkes mozdulataik, részint pedig szigorúan bürokratikus formájuk miatt nem alkalmasak.

Gyors sürgönyzés.

E hó 13-án *Pintér József*, az Egyesült villamosági részvénytársaság igazgatója a Magyar mérnök- és építész-egyesületben a *Pollák Antal* és *Virág József* által feltalált gyorstelegráfot ismertette, bemutatva egyszerre mind a készüléket is működés közben.

Mintegy másfél évvel ezelőtt kereste föl *Pollák Antal* szentesi lakos az Egger-gyár igazgatóját s bemutatta találmányát, a melylyel az eredeti kézirat fényképmásolata állítható elő a fölvevő állomáson. A gyár laboratóriumot rendezett be Polláknak, a kihez később *Virág mérnök* szegődött s együttesen munkálkodtak a találmány lehető tökéletesítésén. A szorgalmas kísérletezés közben oly eredményekre bukkantak, a melyek a gyors sürgönyzés problémájának kedvező megoldását ígérték, úgy hogy egyelőre félretették a távfényképezés munkálatait s teljes erejüket a gyors sürgönyzés föltalálásának szentelték, a mi rövid négy hó alatt fényesen sikerült is. A kereskedelemügyi miniszter meggyőződött a találmány életrevalóságáról és átengedte a Temesvár és Budapest között levő sürgönyvezetékét (összesen 650 kilométer) a gyakorlati próbák céljaira. A próbák pedig minden tekintetben beváltak; 22 másodperc alatt 500 szót könnyű szerrel sürgönyöztek jó és rossz időben teljes korrektséggel. Az éjjel folytatott kísérletezések a temes-

vári bronzvezetéken kívül a szegedi vasvezetékre is kiterjedtek, ugyancsak meglepő jó eredménnyel.

A szerkezet nem egyéb, mint az eddigi telegráfnak és a telefonnak szellemes kombinálása. A földadó-állomáson már átlyukasztott (perforált) papírszalagot húznak végig egy hengeren, a mely a lyukaknak megfelelőleg az áramösszeköttetést létesíti. A két sorban alkalmazott lyukak közül a felsők a vonalkáknak, az alsók a pontoknak felelnek meg s minthogy a felsők pozitív, az alsók pedig negatív áramot létesítenek, a fölvevő állomáson e különbség szintén szembeötlő, a mennyiben az itt alkalmazott telefon membrán (hártya) ez áramoknak megfelelően rezeg. A hártya érintkezik egy homorú tükörrel, a mely tehát szintén mozgást végez; márt most a tükörből kijövő fénysugár (a melyet egy izzólámpa szolgáltat) egy forgó hengerre erősített fényérzékeny papíron oly vonalat rögzít meg, a mely híven jelzi, hogy mikor volt az áram pozitív, mikor negatív, vagyis lerajzolja a pontok és vonalkák egymásutánját.

Az egyszerűnek látszó elv praktikus megvalósítása sok bajjal járt, mert a membrán utórezgései, továbbá a drótvezeték ellenállása, öninductiója és egyéb befolyások zavarták a jelírás tisztaságát, de végre is sikerült zavaró hatásukat teljesen kiküszöbölni. A gyorsüregnyezéshez nem kell nagy feszültség, a mi nagyban fokozza olcsóságát. Hozzávetőleges számítás után biztosra vehető, hogy a sürgönydíjak a rendszer általános elterjedése után a jelenlegiek harminczad részére fognak csökkenni, úgy hogy a gyors levelezés bizonyára teljesen ki fogja szorítani a rendes postai levelezést. Nagy üzletházak már kész, átlyukasztott papírszalagokat küldhetnek a sürgönyhivatalba, mely lyukasztást írógép végzi. A címzett pedig szintén csak a fénysugár rajzát kapja meg, mert hiszen a jeleket hamar megtanulhatja és olvashatja mindenki.

Érdekes vasuti járművek.

A technikai haladás rendkívüli mérete sehol sem mutatkozik talán szembeötlőbben, mint a különféle vasuti járművek kényelmi és biztonsági szempontból fejlődött különféleségeiben.

A gyorsvonatok és gyorsvonati mozdonyok már 50 év előtt is ismeretesek voltak; valamint a ma használatban levő vágányok, a jelzések alapvonalai is rendezve voltak; a mi azonban a szállító járműveket illeti, azok kezdetben rendkívül kezdetlegesek voltak. Egyszerű, lapos formájú nyitott kocsik szolgáltak mindenféle szállítási célra. Ki ne ismerné azokat a régi képmásokat bizonyos személyszállító kocsikról, a melyek egyszerű hintók voltak és a teherszállító kocsikra voltak erősítve kötelekkel?

Micsoda kényelem uralkodik ma mindenféle téren!

Száz meg százféle; alakra és osztályokra különböző kocsik állanak az utazó közönség rendelkezésére, a teherszállító-kocsik között pedig ezerféle különböző árúkat szállító kocsik vannak forgalomban.

A régiékek közül igen érdekesek voltak a szén- és ércszállító kocsik, a melyek roppant nagy teherképességük által váltak ki.

A mostani kocsik közül különösen említésre méltók a czélszerűen berendezett úgynevezett

hűtő-kocsik, a melyek élelem-szállításra vannak berendezve, s a melyeket hol vízzel, hol jéggel hűtenek.

Érdekesek a hal-szállító kocsik is, a melyek aquariumokhoz hasonló tengervízzel töltött basinokban szállítják a halakat.

A vaj-szállító kocsik dupla fedelűek, hogy a külső meleg át ne hatoljon rajtuk s azonkívül egy 700 kilogrammnyi tartalmú jéggel megtöltött jégtartóval vannak ellátva.

Ép így vannak külön kocsik sör-, olaj- és butor-szállításra berendezve.

A személyszállító-kocsik közül ismeretesek a szalon-, háló- és étkező-kocsik; de kevésbé ismeretesek még a festői vidékű vonalokon használatban levő *kilátási* kocsik. Ezeket a vonatok végére kapcsolják; fele részük üvegből készült. Vannak még az ilyen vidékeken egészen üvegből készült, rámaikba illesztett kocsik is.

A mi a kocsik berendezését illeti, e téren is Amerika, a kényelem és fényűzés hazája jár elől. Az amerikai vonatokon vannak könyvtárak, zongorák, fürdőszobák stb. De nemcsak szórakozás, hanem egészségügyi szempontokból is nagy haladásról tanuskodnak az új szerkezetű kocsik.

A francia és belga vasutakon teljes kórházi berendezésű kocsik vannak, 24 ágygyal és kápolnával, a hol a pápa különös engedelmével misézhetnek. Vannak azonkívül külön halott-szállító kocsik is.

Mindezeket felülmulja azonban érdekesség tekintetében az Amerikában használatban levő *tűzoltó-kocsik*, a melyek, szükség esetén a tűz színhelyére vihetők. E kocsik mintegy 1500 liternyi víztartalmúak.

Végül érdekes figyelembe venni az anyagokat, a melyekkel kísérleteket tettek a vasuti járművek előállításánál.

Amerikában a luxus-kocsik réz-diszítéssel tündökölnék, a mi azonban aligha lesz hivatva az egyszerű és izléses csiszolt fákból készült oldalakkal versenyezni.

Franciaországban aluminiumból készült kocsik vannak forgalomban. Ez az újítás azonban aligha talál majd követőkre, mert az alumínium szilárdság és tartósság tekintetében jóval hátrább marad a most használt anyagok mögött.

Könyvtárak és olvasószobák a vasuti hivatalnokok és szolgák számára.

A szakműveltség szempontjából alig van hatásosabb intézmény, mint a szakkönyvtárak létesítése. Szükség van erre, nemesak a szakműveltség, hanem az annyira üdvös társadalmi együttérzés fejlesztése szempontjából is.

A németbirodalmi postaigazgatóság részéről kísérletképen a nagyobb állomások székhelyein az utóbbi időkben már rendeztek be egy pár szakkönyvtárt meg olvasó szobát; és hatásuk már is rendkívül nagy horderejűnek bizonyult.

E könyvtárakban, természetesen, főképen a szolgálati ügyeket érdeklő könyveket és folyóiratokat tartanak, a melyek vagy díjtalanul, vagy pedig rendkívül csekély díj fejében állanak az alkalmazottak rendelkezésére.

A váratlan eredmény, a mit ez új intézmény-nyel elértek, arra indította a szakköröket, hogy a vasutasok részére is hasonló könyvtárak létesítése felől gondolkozzanak.

Ez üdvös tervet már is sok helyen fogantatosították. Így Breslauban három könyvtár áll a vasuti alkalmazottak rendelkezésére. A könyvtárak olvasó szobái rendkívül látogatottak.

Miután a breslauer vasutigazgatósághoz, ez üdvös intézmény felől ismételtlen is számos tudakozódások érkeztek, mindenestre érdekelné fogja az intéző köröket, a melyek hasonló intézmény létesítésén fáradoznak, a könyvtárak és olvasószobák létesítése körül szerzett gazdag tapasztalatok.

1898. január hóban alakított Breslauban a *Breslauer Vasuti Egylet*, a mely az ott s a környéken alkalmazott tisztekből és szolgákból áll. Ez egylet, a társas érintkezés és a szakműveltség fejlesztésének szempontjából létesített. Az egyletnek több bizottsága van, a különböző teendők elintézésére, a melyek közül különös figyelmet érdemel a könyvtári bizottság, a mely az első üzleti évben (1898) több mint 1000 márká árú könyvet vásárolt s három pályaudvaron létesített olvasó termet a vasuti alkalmazottak számára.

Az egyleti tagok száma az első évben 6000-re rugott; tagsági díj egy évre egy márká volt, a melynek fejében az igazgatóság rendelkezésére bocsátotta a tagoknak az olvasótermet, a könyvtárt s a helyiségeket világító, fűtő, stb. anyagokkal látta el.

A könyvtár tulajdonképeni felügyeletével és rendezésével egy tiszt van megbízva, a kinek vezetése alatt a többi hivatalnokok egész napon segédkeznek, könyveket cserélnek, a kiadott és visszahozott példányokat elkönyvelik, stb.

Érdekes még, hogy a könyvtár legnagyobb része szakfolyóiratokból áll, mindazonáltal a szépirodalom, a kulturtörténet és költészet is szépen van benne képviselve.

Automobil tűzoltó-kocsi.

A Sappeurs—Pompieri műhelyeiben Párisban villamos automobil tűzoltó-kocsit építettek, melyet ez év június 1-én fognak használatba venni. A megejtett kísérletek szerint a kocsi teljesen meg fog felelni a hozzá fűzött várakozásoknak. Óránkint 24 kilométernyi utat tesz meg s a különböző tűzoltó-szereken kívül 11 ember fér el rajta. Ha a kísérletek jól sikerülnek, az összes tűzoltó-kaszárnyákat ilyen járművekkel akarják ellátni.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. K. Miskolcz. Már csak június hó 1-étől lehet számítani az újonnan belépők tagsági jogosultságát, mert különben a szövetkezetre rónánk az engedékenységgel nagy terhet.

B. J. Székesfehérvár. Magánfél is beléphet. Különben 6. számunk e tekintetben biztos tájékoztatást nyújt.

A. L. Kolozsvár. A per anyagát levélben kell közölni velünk s mi majd utasítást adunk a további lépésekre nézve.

K. A. Szeged. Mindazoknak szövetkezeti éve, kik májusban beléptek, jövő év május hó 1-től számítódik, tehát e naptól kezdve kap halálsegélyt.

Tartalom: A „Kírtás” programja. A „Kírtás” vezetősége. — *Tárca:* Elhangzott az ... *Bittó Károly.* Fokról-fokra. (U.) — A munka-ido törvényes rendezése a különböző államokban. — A népbiztosító és jótékony intézetek. — *Vegyes közlemények.* — *Szerkesztői üzenetek.*